

fum; vel languorem vocationis ex falsitudine atatis in tempore senectutis: unde perfectorum in abiete fit meditanter descriptio; quippe nulla in nullo tempore in terrena cogitatio. *Nulla nobis hic* (inquit Bernard. serm. de Obedientia, num. 7.) *liberorum nutriendorum cura: nulla sollicitudo, quomodo placeamus uxoribus: non de nundinis, non de negotijs secularibus, non de ipso vitu & vestitu necesse est cogitare. Procul à nobis magna quidem & ex parte dici malitia, & sollicitudo vita.* Psal. 26. 5. *Sic abscondit nos Deus in abscondito tabernaculi sui.* Quorsum ergo extranea vota, dum habemus necessaria? Non sufficit abscondi in tabernaculo, ni sic in tabernaculi abscondito; quo corpus est in Sanctuario, & cogitatio est in celo. *Aéius*

vite sua omni hora custodire: monet N. Patriarcha, d. cap. 4. instrum. 48. Qui non custodit; nec tempore proficit, nec iter in itinere dirigit, nec surgit, nec crescit: igitur languescit extra cogitationem custodiam, dum expanduntur uti rami versus terram. Omni hora & omnes actus, ne langueat virtus: siquidem non est virtus virtus infirma; & infirmatur, ni tendat in superiora. Non hac vel illa, sed omni: non hac vel illa, sed temper: etenim si modo sic, modo non; Monachus (ut verbis Senecæ utar, Epist. 92.) non est adhuc bonus, sed in bonum fingitur: cuiusque autem deest aliquid ad bonum, malus est. Non bonus, qui non malus, sed si cui virtus animique in corpore presens.

S. Benedictus

Non est virtus, virtus infirma.

Seneca

TAU-

TAUTOLOGIA QUINTA.

SAMUEL AUTEM MINISTRABAT ANTE
faciem Domini. 1. Reg. 2. v. 18.

EXPOSITIO LITERÆ.

Er. repetitur huiusmodi ministratio: hic notatur primo, tantam quam insigniori loco, quod dictum, v. 11. & demum cap. 3. 1. ubi dicitur: *Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli; & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis: de quo suo loco, Tautolog. 7. Nihil mirum, quod placeret in officio, qui placuit a puero. Stet autem filius meus hic* (dicebat Heli Annæ, apud Philonem Biblic.) *ministrans, quousque fiat lumen genti huic.* Illique iam grandifuculo, in blandimen, sibi complacens de divite pueri indole ingeniosissima: *Adveniente matre tuâ, dixi ad eam: Proficiscere, quia quod nascetur ex te, filius erit mihi.* Suum filium vocat, quem à matre donum Domino acceperat; ut exprimeret gaudium pectoris, atque munus magisterij Sacerdotis; qui quos in Dei obsequium suscipit servos, suscipit liberaliter ut filios proprios. Quem non alliceret gratia infantis balbutientis cum commendatione festivæ amabilis pulchritudinis?

Moribus & formâ conciliatur amor.

Fascinat gratia & forma, verè lenocinia cordis, atque philtrea pendula voluntatis, vincula adamantina pectoris. Quia forma bonum fragile, Samuel fortis ex forte, ut ait Theophrastus. *Edyl. 22. v. 2. 12.*

Ingenij dotes corporis addit donis.

Ut aliò dixit Ovidius, 2. de Arte. v. 112. *Intrat amor mentes usu.* Ipse senex ultrò sese aptat magisterio; ut fulguret in alienis, quæ obtenebrata disciplina in filijs. Deus ergo contulit puero gratiam; ita ut Heli tueretur in illo non tam virtutum specimen, quam perfectionis nitorem, uti observavimus Tautolog. præced. num. 25. ex Procopio. *Vidit in eo florentem divinam gratiam, & idè ornavit Epbod: igitur uti observavit præfatus Philo, Pro illo prophetavit Asaph in deserto; scilicet, Moyses & Aäron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos.* Amor enim in educationem tanti pretiosi pignoris impulit sacerdotem & senem, ut se exhiberet voluptuosè & nutritum & ducem. Venit in mentem illud Hieronymi ad Letam, Epist. 7. *Ipse (inquit) si Paulam miseris, & magistrum me & nutritum spondeo: gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multò gloriose mundi philosopho, qui non regem Macedonum, Babylonio periturum venenosè sed ancillam & sponsam Christi erudiam, regnis celestibus offerendam.* Sic igitur Heli deliciabatur, Samuelis penetrans animum, ut disciplinæ imbuerit dignum Sanctuarij ministrum.

Ingentes animos angusta in corpore versans.

2 Tunc quippe bonus senex præerat Sanctuario, fixum in Silo, perfungens summi muneris Pontificis. Subijciam quod præcitatus Rabbini Philo Biblicus seriò refert in suis *Antiq.* non ut plaudas, sed ut profusè rideas: nimirum Phineës nepotem Aäronis apud Heli sepouitile Sacerdotium Maximum; quem (miror) fecutus est Carolus Sigonius, de *Hebr. Repub.* lib. 5. cap. 2. etenim asserit (quod impossibile videbimus, Tautolog. seq. num. 2.) vixisse utque ad tempora Sanfonis; quo tractus Pontificum ex familia Eleazari, filius cuius fuit Phineës, qui referuntur, 1. Paral. 6. à q. 4. Omnino intercipitur: illo sanequam superstite, nullus quibat iurè gerere Pontificatum, ut præseribitur Levit. 6. 22. ubi: *Sacerdos, qui iure patri successerit: de quo late Tautolog. cit.* Sic igitur Heli increpans filios, potiùs Belial, quam suos, dicebat:

Qua

Philo Bibl.

Samuel delictum Heli.

Ovid.

Idem.

Procop.
Philo Bibl.
Cuius Magister ac nutritus.
Hieronymus

Virgil.

Heli non accepit sacerdotium à Phineës.

Philo Bibl. *Que est auditio hæc, quam ego audio de vobis? An non scitis, quoniam depositum de Phineis, locum accepi? Et si exteramus acceptum; quid dicemus, si iterum inquirat, qui depositum eum; & pro eo quod deposuit nocuerit nos? Quomodo poterat reperire, iam ipse Pseudophilo fudiosè, et si negaciter præmiserat. In tempore eo Phineis (essuic) reclinat se, ut moreretur, & dixit ad eum Dominus: Ecce transisti CXX. annor, qui constituti erant omni homini: & nunc exurge & vade hinc, & habita in Danaben in monte, & inhabitabi illi annis plurimis: mandabo ego aquila mea (haud hunc locum offendit Zarraga, ut Deum cum insignijs facerem ex toto Iovem) & nutriet te ibi, & non descendes ad homines iam, quousque superveniat tempus, & proberis in tempore, & tu claudas oculum tuum, & in ore tuo aperietur, & postea elevaberis in locum, ubi elevati sunt priores tui, & eris ibi, quousque memorabor seculi, & tunc adducam vos, & gustabitis quod est mortis. Lentis profecto mandibulis edunt, quorum illæ delicia sapiunt palato. Insulsa prorsum. Metempsychodum, seu animarum transmigracionem astruit, secta haud dubie Pharisæus, de quibus Iosephus lib. 18. Antig. cap. 2. Hoc delirium Pythagoræ attributum, quippe ex Græcia in Aulonia amplificavit, cum ex alijs Philo sophis rancidis fuxerit; de quo egimus, et si obiter, Tom. 1. T. 4. n. 44. Unde ipse, quati auctodidactus de se gloriante buccinabat, apud Ovid. 1. 5. Metam. fab. 3.*

Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli, Pantoides Euphorbus eram, cui pectore quondam Hesi in adverso gravis hasta minoris Attridæ, Cognovi clypeum, levia gestamina nostræ, Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis. Omnia mutantur: nihil interit: errat, & illinc Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus Spiritus, eque feris humana corpora transit. Utique nobis facilis signatur cera figuris, Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem; Sed tamen ipsa eadem est; animam sic semper eandem Effle, sed in varias doceo migrare figuras.

3 *Plaudite, signat merito acriogelo magna; sed mentitur, dum præmisit. Nec in genijs investigata priorum: iam enim Impedocles ut ait Tertullian. de Anima, cap. 3. & Clemens Alex. Stromat. lib. 3. Stultus factus erat ab huiusmodi scientia: igitur proclamarat, antequam exultus, ut Deus fieret, prius fuisse puerum, puellam, fruticem, avem, pisces, & bis Olympiæ è bellarijs immolatam; ut referunt Crinitus lib. 11. cap. 3. Suidas, verb. Pythagoras, & Philo de Somnijs, ex quo Plato errorem de sumpsit, tam in Phædro, quam lib. ult. de Repub. Haud hoc sapientia, sed desipientia, quam ridet Tertullian. loc. cit. & cap. 32. atque Advers. Gent. cap. 48. Iustin. advers. Tryphon. Augustin. de Trinit. lib. 12. cap. 15. Hieronym. lib. 2. contra Iovinian. Gregor. Nissen. lib. 2. l. philosophia seu de Anima, cap. 7. Quid mirum, si deridet Aristoteles, 1. de Anima, cap. 3. vocans Fabulas Pythagoricas? Augustinusque loc. cit. Falsas (ait, dixerim ego, affectatas) fuisse memorias, quales plerumque experimur in somnijs, quando in nobis videmur reminisci, quasi egerimus, aut viderimus, quod nec egimus omnino, nec vidimus: & eo modo affectas esse illorum mentes, etiam vigilantium, insinuat spirituum malignorum, atque fallacium. Ipse enim Pythagoras non tantum Euphorbum fuisse, sed & pavonem; & Homerum, & insigni formâ scortum nomine Alcen, aliquando prædicabat; uti perhibet quod dudum Petr. Crinit. Nemo ut Horatius Pythagoram sublaunavit: equidem bis (ait, lib. 1. Carm. Od. 28. v. 9.) traditum fuisse Platoni, quàm alij semel; cuius irrisum imitatus est Lucian; in dialog. Gallus, seu Mycillus.*

Et Iovis arcans Minos admissus: habentque Tartara Panthoidem, iterum Orco Demissum: quancis clypeo Traiana refixo Tempora restatus, nihil ultra Nervos atque cutem morti concesserat atra.

4 *Huius erroris fautorem, vel fulgente fidei lumine, N. Petrum Damianum; Epist. 6. ad Nicolaum II. quæ est Opuscul. 17. cap. 1. facit imprudenter Tornicellus ad Ann. 1583. num. 20. fingens hostem uterire possit, seu potius larvam; alpeidens infans esse pugnam indicere larvis. Hanc cogitationem secutus est etiam Nefepides, tam*

Horat.

tam in Numer. 23. 13. quam in Epist. Iacob. 5. 17. Hem! Ita de S. PP. iudicium sine iudicio? Sicine lata sententia sine interpretatione advocatrice, et si esset avium (quod minime) ad sanum sensum? Quia PP. posteriores sumus ultra PP. erimus, ut possimus digladiari bambaliones? Infans haud maior super capita gigantum: altior tamen eminet, verum non propria, sed asciticia statura.

Suvat ire per alta Astra, iuvat terris & inertis sede relicta Nube vobi, validèque humeris insistere Atlantis.

Percolus notitia non inveni quo loco signarum Damiani testimonium; quippe Alapide haud citat iuxta novas editiones: postea inveni locum, sed non sensum. Quod magis demirandum, est ingenuitas eruditissimi Magist. Navarro, Theologiæ primarij, & Salmantinae almæ Universitatis primicerij; qui Proleg. 1. ad materiam de Angel. num. 451. insit: Fateor iustam mereri animadversionem, sententiam adeo intolerabilem: nec differri possum (quod non iuris, sed facti opus est) eam tenuisse Venetab. & Doctiss. Petrum Damiani, loc. cit. subijcitque numer. 452. quod verè error: mirum, Hebræos nunquam errasse Pythagoricè metempsychodis fed tantum arbitratos, eundem esse v. g. Eliam & Phinees sub diversa nominum expresseione: Eliam reverè (inquit) tam corpore, quam animâ fuisse Phineis: non quod anima Phinees esset in corpore zelotis Eliæ, quod Pythagoricorum entusiasmus. Iste & non alius (ideè, sic intellectus) fuit Hebræorum error. Quantum auguro, tanti magistri nequit esse sensum, huiusmodi sensus, sed merè iocus; ut laxetur à serijs, excelsis, divinius occupacionibus acer animus. Si amicam, ut par est interpretamur; Doctorem, non solum venerabilem, sed in album Sanctorum relatum, ac taxatum immeritò, prætermitterem Abfit.

5 *Quæ dixi, Tom. 1. T. 5. n. 19. denuò inculco. Inspeci Doctorem Sanctum ocularijs reverentis; & in illo nec verbum, quo vel leviter rimulâ suspicarer, præfata sententia fuisse sectatorem, inveni. Qui refert errorem, errorem non sequitur. Eundem diximus protulisse Philonem: eisdem sensu erimus, quippe referre retulimus? Assentiemur? Suffragabimur? Sæpè sapius fabulas Græcorum in morum instructionem assumimus, mancipamulque hæcè servas verè sapientiæ: quia illis utimur, fidem adhibemus? Perpera illatio. Conster ergo ex Scriptura. Iudith, 16. 8. dicitur: Nec Filij Titan percusserunt eum. Ibi nuno ania in fidem gigantomachiz, ut Titanes Saturnum è celo expellerent? Ibi.*

13. 22. Sirenes in delabris voluptatis. Cap. 34. 14. Occurrunt demonia Onocentauris. Ibid. & Thren. 4. 3. Cubavit Lamia: Lamia nudaverunt mammam. Iob. 21. 33. Dulcis fuit glareis Cocytus. Iam quippe dixerat, cap. 9. 9. Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas. Quia hic huiusmodi nomina fabulosa, fovebuntur Ethnica? Imò, quia hic referuntur, creduntur portentosa mendacia. Multa inveniuntur pagina in Sacra, quæ merito reprobantur ab illa. Plura suppetunt, ac fat unum. Refert Lucas, cap. 4. 5. 6. diabolum dixisse, ostensis regnis orbis, & gloriâ illorum, Salvatori N. Mibi tradita sunt, & cui volo do illa. Lucas credidit ita esse; & nos credemus vera esse, quoniam relata à diabolo refert Lucas? Vere relata à diabolo, sed quæ relata non vera. Ergo in propositum nostrum. Damianus illam Hebræorum sententiam, seu fabulam assumpit intuitu ulciosis fornicariorum. Sectabitur, quia illa in propositum utitur? Pluribus in locis cogitationis acuminia Poetarum exprimit fabulis: credetne propter usum delirij Poëtis? Collectio prorsum insipida, digna candidibus. Damianus referendo non approbat, sed obijcit zelatoris castimoniz præmium, quippe fervidè agebat de decoroso cælibatu Clericorum. Curiosus inquirere quibat, unde illa fidei & philosophiæ irregularis notitia nova? Non à se sictam fatetur, sed apud Hieronymum legisse. Unde me quisque (ait) mentiri autumat; Divinum legis Interpretem Hieronymum, quæ hoc in Hebræicarum questionum libro testatur; potius reprehendat. Confirmat etiam textu sacro, 1. Paralip. 9. 19. quo Hebræi roborabant errorem. Inquiri: Quæstiones Hieronymi sunt ex sententia Hieronymi? Nullo modo, sed ex traditionibus Hebræicis. Quia ex Hebræorum traditionibus congerit, eritne sani cerebri, Hieronymum his placitis suffragari? Ille in Prologo dicit: Studij nostri erit, eorum errores resellere. Refert quidem Hieronymus Traditiones, sed non approbat, nisi quæ ex sacra pagina constant: imò dum occurrunt, impugnat, & proprii sensus profert sententiam. Audi in Matib. 11. 14. Elias ergo Joannes dicitur, non secundum stultos Philosophos, & quosdam hereticos, qui metempsychodism introducunt; sed quod iuxta aliud testimonium

Tom. V. Kk

Andacia proax in S. Patre.

Ovid.

Navarra

Judith. 16. 8.

Voces Ethnicorum ali quando in Script.

Damianus non faveo metempsychodis.

Hieronymus

Matth. 11. 14.

Evant.

Evangelij, venerit in Spiritu & virtute Elie, & eandem Sancti Spiritus vel gratiam habuerit, vel mensuram: sed vita austeritas rigorque mentis Elia & Ioannis pares sunt. Intentum sequitur ibid. cap. 14. v. 2. Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit à mortuis. Quidam Ecclesiasticorum interpretum causas quarit; quare Herodes ista sit suspicatus, quasi erroris alieni nobis reddenda sit ratio, aut metempsychosofos scia, ex his verbis habeat occasionem: cum utique eo tempore, quo Ioannes decollatus est, Dominus triginta esset annorum: metempsychosofos autem post multos annorum circulos, in diversa corpora dicat animas insinuari. Quo pacto Hieronymus astruet, quos refert errores: maxime indigitans Philosophos stultos hisce nugis errantes? Ita Damianus secutus est traditionem à Hieronymo traditam; sed quoad entitatem veritatis traditionis, idem sentit ac Hieronymus: nimirum errorem esse, etsi ab Hebrais creditum, & à Sancto Hieronymo relatum; sicut mendacium esse, universum esse ad demonis libitum sub potestate diabolica; quantumvis verum sit quod refertur à Luca. Permuti essent Hæretici & Ethnici si fat esset, illorum errores enunciare. Aliud est referre, & uti relatis Echnicorum, aut Hebræorum traditionibus, ut formetur, vel reformetur animus & longe aliud in fidem nugarum traditarum assensus. Consensus pro illorum in morum, catholicorum formam, assensus nunquam.

6 Exponit quoque Damianus in meditatam propositum, allucinationem Hebræorum in textu sacro, quasi illius erroris traditi fulcro: dicitur itaque loc. cit. Phinees autem, filius Eleazari erat dux eorum coram Domino: quasi Phinees tunc viveret gratia zeli exhibiti in Domino honorem: quod etiam falsum est, & tamen traditum; ceterum nec à Damiano, neque à Hieronymo creditum. Patet perspicue, ni fallar. Ibidem ait Damianus ex traditione Hebræorum Eliam & Phinees unicum fuisse hominem: Cui nimirum Phinees nomen est à parentibus inditum: Elias verò agnomen est, accedens per eventum. Ergo iuxta hoc ceterum testimonium Elias nunquam fuit in rerum natura; sed tantum nomen, quod pro agnomine Phinees tributum. Quisnam nisi perulo cerebro cogitare poterit Damianum arbitrari nunquam fuisse Eliam, sed agnomen Elia in Phinees persona? Dicit præfatum testimonium: fateor, verum haud ex Damiani sententia, quod refert testimonium exhibitum. Elucet haud aliter ex Hieronymo loc. Paralip. cit. Hic monstratur (inquit) Phinees adhuc eo tempore vivere. Exponit graphicè Glossa Ordinaria: Ut tradunt Hebraei. Idem dicunt Damianus, & Hieronymus: à non præter sentiant, sed præter Hebræi, sive Rabbinii tradunt: traditio autem Hebræorum præter expressa, imò contra expressa in Scriptura; nec firmat doctrinam Orthodoxam, nec quit astrui, quæ ficta esse DD. Catholicorum doctrinam. Rescipiant ergo Tornielius & Alapide, ne de illis Stoicum pateat, dixisse Epist. 95. Cum amaverint, iudicant: non amant, cum iudicaverint. Textus, quo cæspitarunt Hebræi declivè exponitur; prætermisso, quod ita barda Minerva, ut Phinees filium Eleazari cogitent post tot sæcula sacerdotem nepotem Aarons: quasi nullus alius poster esse eiusdem nominis, nec patrem nomine Eleazarum habere. Hi sunt Corita (dicit textus v. 19.) super opera ministerij, custodes vestibulorum tabernaculi, &c. Phinees autem filius Eleazari erat dux eorum. Sat erat, signare Custodiam vestibulorum, ut non posset intelligi dux illorum Phinees: equidem Sacerdotum diversa longè alia officia, ut videbimus, Tautolog. 6. num. 5. præfata verò munera dontaxat Levitarum, de quibus infra num. 11. filij autem Core Levitæ fuerunt non Sacerdotes. Videtur melius dictum, quædã ista Phinees fuit alius ab illo, & multo tempore posterior: videlicet post reditum captivitatis Babilonica, & præfuit Levitis hic prænominatis, unde & ipse Phinees inter Levitas ponitur. Alius verò fuit Sacerdos succedens in Summo Sacerdotio patri suo. Hactenus Lyran. hic num. 4.

7 Quod verò Hebræi non admiserint inter errores metempsychosom Pythagoricam toto rigore; sed tantum speciem, variationem scilicet nominum, non animarum (quatenus individua humana distincta pro unica persona accipiebant, eandemque assererebatur esse, vel fuisse tam corpore, quam anima) & hæc, non alium fuisse errorem Hebræorum; tanquam errorem excutere cogor: error sanè intolerabilis, illos dicere (& stomachicè,

Satur est, cum dicit Horatius Hoë: Quis locus ingenio?

Non habuisse huiusmodi errorem. Dicit Hebræus, etiam professione Phariseus, qui agens de illorum secta, lib. 2. de Bell. Ind. cap. 7. in fin. subdit: Animam autem omnem qui-

Idem.

Etsi refert utatur notitia.

1. Paral. 9. 20.

Damian.

Claret evidenter.

Hieronym. Gloss. Ord.

Senec.

Phinees haud ultra congruam aetatem vixit.

Lyran.

Apud Hebræos vigebat opinio Pythagoræ toto rigore, sine discrimine.

Avencal.

quidem incorruptam esse, affirmant: transire autem in alia corpora solas honorum: improborum verò interminabili supplicio cruciari. Quid ad hec mi homo? Non alium, sed errorem eundem, eodemque sensu, quo Pythagoras, transmigracionem animarum circa, floside habuerunt. Ita etiam refert Alapide, in Epist. ad Philipp. cap. 3. 6. & Sixtus Senens. lib. 2. Biblioth. sanct. liter. T. Si non fat testimonium Rabbinii, quod satis, dum iudicis nostri sunt iudices; conset ex Evangelio. Marci 6. à v. 14. dicitur, quod iudicis portentis, signisque mirabilibus ab Assertore nostro patris, post Baptistæ mortem, Herodes sic cogitaverit: Ioannes Baptista resurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo. Idem habes apud Matth. 14. 2. In corpus Christi Hebræus hic arbitratus est se insinuasse Baptistæ animam, ut tradit Chrysofom. Euthymius, & Theophilactus; sicut alij cogitarunt Christum esse unum ex antiquis Prophetis, cuius anima in Christi corpore tot mira, ac inaudita faciebat. Herodes haud dubitavit de animarum transmigracione, nec cuius anima transvolavit in Christum, sicut alij dubie cogitabant, cuiusnam esset, uti ibid. dicitur, v. 15. & apud Matth. 16. 14. Alij dicebant Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut unum ex prophetis. Ne ratione resurrectionis cogitetur aliquid in esugium (quateus si resurrectio est eiusdem animæ & corporis, eundem revera corpore & anima arbitratus sit Herodes, & non in aliud corpus animæ transmigracionem, Pythagoticorum adinstar) illustri metro sensum in propositum nostrum astruit Sedulius lib. 2. Histor. Evangel. à v. 551.

Ipse est Elias, felix venturus in ævum: Corpus Ioannis felix habitabile sumpsit. Elias, quondam, quem turbine iussit corusco Flammi, edem rapuit simulatio quadringuorum.

Præcluduntur, ut clareat error, esugia. Tanti momenti moles haud parvis agenda. Non novum homines resurrexissent post aliquot sæcula: novum utique quod animæ post sæcula & sæcula transmigrant in alia corpora. Si lubet videre stupendum miraculum, scilicet Samuelem filium Uriæ Prophete (de quo Ierem. 26. 20.) à mortuis revocatum, constitutumque Episcopum Bracarensem à Beato Iacobo, postquam sexcentis annis fato feliciter fundus; adi Sandobal, in Histor. Tunicen. & Francis. Bivar. in Flavium Lucium Dextrum, ad Ann. Christi. 37. num. 2. Modò flectatur calamus in Tautologiam.

8 Non ergo à Phinees, sed à toto populo ex Concilij Sanhedrin suffragijs, quia filij Eleazari desciverant à rectitudine legum, post mortem Samsonis constitutus est Heli & Iudex & Summus Pontifex, anno ætatis quinquagesimo octavo; utrumque munus exercens annis quadraginta, 1. Reg. 4. 18. pervenitque usque in nonagesimum octavum ætatis, v. 15. Quo anno eius præfectura natus & oblatas sit Samuel, haud Scriptura ostendit. Brietius in Chronolog. anno 2901. & Torniel. ann. 2900. & 2904. asserunt anno primo iudicaturæ ortum, ac tertio oblatum, vixisseque septuaginta & septem annis. Impossibile videtur Samuelem natum anno Præfecturæ primo: equidem si post Heli constitutus Iudex Israël; haberet profectò, dum munere fungi cepit annos quadraginta: & valde iuvenis (ait Genebr. ann. 3106.) habenas Israëliti regiminis tenuit, scilicet, triginta annorum: ita Adrichom. ann. 2850. Abulenti in 1. Reg. cap. 8. quæst. 2. astruit, Samuelem natum anno circiter octavo Ducatus Heli: quod etiam subsistere nequit in computum Scripturæ, asserentis vitam Heli fuisse nonaginta & octo annorum: unde bini anni deficiant ad complementum ætatis, ut calculanti constabit. Sicine meo iudicio, puerum natum auguror decimo circiter anno Præfecturæ Heli, oblatumque anno circiter duodecimo, vel tertio decimo inchoante. Clarebit: quinquagesimo octavo, Heli ingressus in regimen: nato Samuele, agebat annum octavum supra sexagesimum: additis triginta Samuelis usque in mortem Heli; consuecunt summam ætatis, quam Sacra pagina signat, v. 15. nimirum nonaginta & octo annorum. Anno itaque septuagesimo ætatis Heli puer Samuel Sanctuario sistitur, de quo prædicatur ministratio. Prima, vel in hac ætate, ut vidimus, Tautolog. 4. n. 25. Secunda de qua v. 11. anno octavo, ut autumt Philo Biblicus. Samuel erat (ait) deserviens in conspectu Domini, ne sciens adhuc quid essent eloquia Domini: erat enim annorum octo. Tertia, exaëto anno ætatis duodecimo, quo Prophetam agere cepit: uti inquit Ioseph. lib. 5. Antiq. cap. 11. Genere Levita erat; ut ergo conset quomodo ministerium, breviter præmittenda cuncta historia Levitarum.

Tom. V.

Kk 2

Lc 2

Toseph.

Marc. 6. 14.

Sedul.

Stupendum miraculum Iacobi.

Heli index & Summus Sacerdos.

Quoto anno Heli oblatas est Samuel.

Phil. Bibl.

Levite qui fuerint

9 Levite sic dicti à Patriarcha Levi, qui tres filios habuit, Gerson, sellieet, Caath, & Merari; ex quibus Levitæ nominati propter familias, Caathita, Merarita & Gersonita. Hos iure elegit Deus in sanctuarij ministros, propter zelum exhibitum in idololatra Horeb ad vitulorum aureum; ubi sanguine non solum amicorum, sed etiam cognatorum & propinquorum consecraverunt manus: Deuter. 32.9. qua de causa v. 10. dicit Moyses Domino: *Ponem thyriam in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.* Ex familia Caath, qui genuit Amran, patrem Moyses & Aarons, fuerunt Caathita, inter quos etiam Levita Moyses & filij eius: 1. Paralip. 23. 14. equidem, uti ibid. v. 13. Separatus est Aäron, ut ministraret in Sancto-Sanctorum, ipse & filij eius in sempiternum, &c. Sacerdotium igitur tantum destinatum familiæ Aäron: Moyses autem, quia frater, haud erat ex illa familia. Si aliquando Sacerdotis munere functus, duntaxat Dei privilegio; sicut Samuel etiam Levita descendens a Caath, fuit privilegio Sacerdos, filij inter Levitas numeratis, 1. Paralip. 6. 28. & 15. 17. Inter Caathitas, Gersonitas à Gerson, & Meraritas à Merari, distributa Sanctuarij ministeria, postquam consecrati sunt: ideoque in castrametatione Sacerdotes filij Aäron, erant ad osium Tabernaculi, nempe ad Orientalem partem: Merarita ad Aquilonem, Caathita ad Meridiem, atque Gersonita ad Occidentem: Num. 3. v. 23. 29. 35. & 38. & Arias Montan. in Appar. Bibl. Reg. titul. de Sacra fab. ex quo Tornicellus in 4. Mundi. etat. ann. 2545. n. 51. & Adrichom. in Topographia Pharan. Hæ familie filiorum Levi diversis incumbebant officijs, de quibus late, Numer. 4. v. 24. & 33. verum huiusmodi munera duntaxat in deserto; quippe alia in terra promissionis, & alia sub Davide. In terra promissionis præter Tabernaculi custodiam, etiam excohibant victimas, ac in frustra concidebant, carnes lavabant (sed ex privilegio, quippe hæc munera Sacerdotes spectabant, ni vel pauci essent, vel victima multa, ut dicitur, 2. Paralip. 29. 34.) ligna ferebant in altare holocaustorum, similam, ac reliqua necessaria pro sacrificijs conficiendis: 1. Paralip. 9. à v. 31. Denique preparabant Sacerdotibus tam vestes sacras, quam instrumenta in sacrificia, de quibus Tautolog. seq. n. 11. cunctaque post ministerium in loculis custodiebant. Arias Montan. quo nuper, & Menoch. Republ. Hebraeor. lib. 2. cap. 1. Summa summaram (scilicet dispersi erant per totam Israël in 48. civitatibus, deindeque habebant Synagogas in urbibus, & vicis) erat docere populum. Excubent & observent quicquid ad cultum pertinet multitudinis coram Tabernaculo testimonij. Numer. 3. 7. Semper igitur forerunt eruditissimi, & in cultum Dei ita exacti, ut diceret Iosias: Ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur Domino. 2. Paralip. 35. 3.

Moyses Levita, ex privilegio sacerdos.

Officia Levitarum, in deserto.

In terra promissionis.

10 Doctrina lucet ex eo, quod assumpti in Concilium Sanhedrin, quod 71. vicis constabat ac Pontifice summo, ubi de summa rerum tam civilium, quam sacrorum agebatur. Accedit (ait Cunæus lib. 2. de Hebr. Republ. cap. 9.) quod legum omnium, & rerum humanarum, divinarumque summam scientiam, suo quodam sibi iure Levitæ vindicarunt, quam in Synagogis per Iudæa oppida populo tradidere; ut non immerito omnis ingenij, eruditionisque & bonarum artium patres atque auctores habiti sint: igitur ab his pietatis virtutisque exempla petita sunt: etenim cum pars ceremonijs sacrisque ministrarent, alij in disciplinas incumbere, plurimi mulieribus, officiisque civilibus intenti Republica consulerent; omnes tamen sine cupiditate vitam agebant. Fulerunt enim ex illis Scribæ in lege doctissimi, assumptique fuere in regimine tribuum, maxime pjs, optimisque Regibus. 1. Paralip. 26. 32-2. cap. 19. 8. 11. Zelus illorum etiam claret ex eo, quod permultis Sacerdotibus cum Ieroboam, turpis lucri gratiâ, remanentibus; Levitæ religionis intuitu, relictis urbibus quas habebant inter decem tribus, transferunt ad duas, quæ patrio more iuxta legem integra solemnia Religionis observabant; ut dicitur, 2. Paralip. 11. 13. & quod dudum Cunæus. Hinc, ut reor, ortum habuit, quippe necessitas caret lege; quod Levitæ haberent prædia in fortibus Israël, emerentque quæ ad vitam necessaria, tam quoad victum, quam quoad habitaculum: quod quidem interdictum lege, Numer. 18. 20. & Deuter. 18. 1. siquidem decimæ duarum tribuum haud sufficiebant in tot millia Levitarum, quos alebant tribus duodecim: nec civitates tredecim ex his duobus tribubus, ut ex Iosue, 21. à v. 13. numerat Adrichom. in Levi, num. 7. fati in illorum habitacula. At quia agam Tautolog. seq. à num. 19. cætera prætermitto.

Levite doctissimi.

Cunæus.

Non desecerunt à fide tempore Ieroboam.

11 Verum haud præmittendum illud Domini apud Ezechielem. Levitæ, qui longè recesserunt à me in errore filiorum Israël, & erraverunt à me post idola sua, erunt in Sanctuario meo aditui, & ianitores portarum domus, & ministri domus ipsi

Ezech. 44. 20.

ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrant eis: Non appropinquabunt ad me, ut ipsi sacerdotio fungantur mihi, neque accedant ad omne Sanctuarium meum iuxta Sancta-Sanctorum. Quid his verbis in Levitis minatur Deus, cum illorum officium non sit ad altare accedere, sacerdotio fungi, nec in Sanctum iuxta Sancta-Sanctorum introire, sed ministros Sacerdotum esse, adituos & ianitores? Notat Maimonides in Halacha Mafseha-Gholin, cap. 1. Crimen capitale fuisse, si Levita Sacerdotis curas capesseret. Quo ergo pacto quasi pœna idololatriæ imponitur, quod Levitis non est pœna? Haud ullo munere privantur; cum ad altare accedere & cætera, Levitarum non sit munus. Hic capitavit qui nusquam non solum non offendit: sed qui fax in loca difficiliora Scripturæ iurè quit plaudì: nemo, siquis alius, ita in profunda sese mergit & emergit ingeniosus, ac doctissimus, homo sanè unius sæculi, celeberrimas Sanctus. De Levitis igitur exponit præfata testimonia, cum nomen Levitæ in Scriptura aliquando non signet Levitam officio; sed filios Levi, qui & Sacerdotes & Levitæ erant. Numer. 35. 2. Præcipe filijs Israël, ut dent Levitis urbes ad habitandum: Levitis idest, omnibus filijs Levi, quippe non excludantur Sacerdotes potioris iuris, qui quidem sicut Levitæ, sortem haud habebant in funiculis aliarum tribuum. Unde Deus non in Levitas, de quibus numer. anteed. sed in Sacerdotes, qui secuti sunt peccata Ieroboam, invehiatur; fulminans pro illo peccato, nunquam reverfuros in ministeria Sacerdotum propria; sed ad summum, adituos vel ianitores fore. Levitæ non tam ferviebant altari, quam Sacerdotibus: at quia Sacerdotes fervierunt idolis portabant confusionem suam, non solum ad altari expulsi, sed mancipati servitio illis, qui sibi debebant servire. Sic igitur plectebantur Sacerdotes vitiosi vel negligentes turpi foecordia in credita ministeria, ait Cunæus, quo supr. cap. 8. Hi damnati deinceps in parte templi debebant, qua dicta est Lignile, atque illic ligna findebant, qua in altari struerentur. Non solum redigebantur ad officia Levitarum, sed etiam Nathanaeorum, à quibus in usum sacrificiorum & cedebantur ligna, & portabatur aqua: Iosue, 9. 27. Ecce pœna ac supplicium idololatrarum Sacerdotum, qui vocantur ab Ezechiele Levitæ: qua de causa collatione facta inter Sacerdotes & Sacerdotes, inter orthodoxos & aberrantes; subdit Dominus v. 15. Sacerdotes autem & Levitæ filij Sadoch (Levitæ, idest, prognati ex Levi, ut ipse Sanctus fatetur, numer. 28. equidem filij Sacerdotis Sadoch Levitæ nequibant esse) qui custodierunt ceremonias Sanctuarij mei, cum errarent filij Israël à me; ipsi accedent ad me, ut ministrant mihi, ingredientur Sanctuarium, & ipsi accedent ad mensam, &c. Verum dices: Quo pacto Sacerdotes filij Levi aberunt post idola Ieroboam, cum scriptum sit de hoc nequissimo bipedum: Fecit Sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filijs Levi? Haud creperum: veruntamen cum decurru temporis filij Levi Sacerdotes viderent se privati pingui proventu; imò cogi mendicare, cum exagoga, seu redditus annui cederent in census sacrificulorum; simulque cuperet Ieroboam auctorare ex filijs Levi idola Bethel, ut populus videns destinatos à Deo in sacra ministeria, securius propenderet adoratum simulachra (sicuti exitus meditata probantur) Levique filij plus respicerent in transitoriam utilitatem, quam in sempiternam legem; fervierunt idolis noviter à Rege erectis, Deis scilicet, quos non coluerunt patres eorum: ideoque & propter exemplum sibi & alijs pessimum, à Domino Deo sacerdotio militantur. Quomodo ergo hic Deus interminatur Levitis, cum venerint ex universo Israël Deo servire in Ierusalem, uti vidimus, numer. 10. facile exponitur, si accipitur Omnes pro maiore multitudinis parte; quia obfit, quod aliqui propter lucrum, & Regis tyrannidem à lege defecerint. Vide dicta, Tom. 4. T. 8. num. 22.

Maimoni.

Levite nomen aliquando pro tribu, non pro ministerio.

Cunæus.

3. Reg. 12. 31.

Sacerdotes lapsi in idololatriam.

Officia Levitarum sub Davide.

Porte septem immanes. Ioseph.

12 Sub Davide præter huiusmodi ministeria, divisi sunt Levitæ in Cantores, Ianitores, Thefaurarios, Præpositos & Iudices. De Cantoribus, & etiam de illorum fortibus per hebdomados in ministeria; agitur, 1. Paralip. 15. à v. 16. & cap. 25. à v. 6. De Thefaurarijs tam ex suppelle&ili Sanctuarij, quam ex donarijs; cap. 26. à v. 26. & 3. Reg. 7. 51. De Ianitoribus, ne Ethnicis transirent primum atrium, nec femine Hebræorum secundum, nec masculi tertium, ut ait Iosephus Contra Apion. lib. 2. agitur, 1. Paralip. 9. à v. 22. & 2. cap. 35. 15. Turba multa erat: ducenti aliquando ad unam portam. Nihil mirum Omnia curâ ingredientibus; ut clauderentur & recluderentur, necio, an sufficerent, Ianna (subdit ibid. Ioseph.) altitudine quidem erant cubitor. LX. latitudine cervo, XX. omnes deaurata, & penè auro puro consecrata. Addit Cunæus lib. 2. cap. 6. apud septem Sa.

Sacerdotes claves atrij custodiri: ita ut ni simul adessent, nemo possit aperire. Alia officia, scilicet, Præpositorum & Iudicum memorantur, 1. Paralip. 23. 4. An autem vacarent domibus, aut agris curandis, ex dicatis voto Domino, de quibus *Levitic.* 27. v. 14. an verò ex illis formarentur tribunalia, de quibus *Tautolog.* 1. n. 10. sub dubio est. Consule Abulen. in 1. *Paral.* 23. 9. 13. & in cap. 26. *quæst.* 44. Ne mireris tot Leviticos ministris: *Licet enim* (ait Ioseph. lib. 2. *Constr. Apion.*) *Sint tribus quatuor Sacerdotum, & harum tribuum singula habeant dominum plus quàm quinque millia: sit tamen observatio particulariter per dies certos, & his transfactis, alij succedentes ad sacrificia veniunt.* Quid in Solemnitatibus? Notat ipse lib. 7. de Bell. cap. 17. uno die Paschatis ducenties quinquagies sexies millena & quingena animalia ex agnis duntaxat esse immolata. Prætermitto ad numerum Civium Agnium Paschalium edi lege per familiam; & aliquando per familias, si domibus singulis non esset numerus sufficiens ad usum Agni: *Exod.* 12. 4. Solummodò calculandus est numerus Sacerdotum. Tunc illo in die necessarium fuit in hocce Sacerdotale munus adesse centum & viginti millia Sacerdotum. Quod si è numero à Iosepho signato, mactatas ad Sacerdotibus singulis binas astruas; supersunt sexdecies millenæ & quingenz quæ adhuc querent, cuius mauu cadant. Vide Cuzzum, lib. 2. cap. 13. Ita numerus Sacerdotum: quantus ergo Levitarum? In summa Levitæ instituti in Sacerdotum servitio, *Num.* 8. v. 18. & cap. 18. v. 2. Ibi describitur ritus consecrationis: illorumque ac Sacerdotum munia præteribuntur à Davide; cuius functiones utque in exiduum observavit Synagoga, 1. *Paralip.* 23. v. 28.

13 Non Sacerdos, etsi à Deo aliquoties hac dignitate donatus, fuit Samuel, sed Levita & munere & genere: in hoc ministerium destinatur à puero, ideoque traditus à matre, ut virtutem hauriret à Sacerdote, maximè qui futurus Princeps, norma integritatis, specimen virtutis, docturus populum vias Domini tam ipsius legibus, quam propriis moribus. *Quid enim boni efficere potest ille princeps* (ait Erasmus lib. de Institution.) *qui ab ipsi statim incunabulis, stultissimi inspicitur opinionibus, enutritur inter stultas mulierculas, adolescit inter puellas lascivias, inter colulosores perditos, inter abiectionissimos assentatores, inter scurras & mimos, inter combibones, voluptatum architectos, inter quos nihil audit, nihil discit, nihil imbibit nisi voluptates, delicias, fastum, arrogantiam, avaritiam, iracundiam & tyrannidem; atque ex hac schola mox adibitur in regni gubernacula.* Haud erit bonus, cui nihil in pueritia negatum vel à nutrice vel à matre: hæc adulta ætate ploravit, quas lachrymas indulgendò cupitis abstulisset. Nequam mores difficulter rescinduntur, quando ab infantia creverunt: siquidem quò plus puero licet, eò corrumpitur, ac in ampliora vadit, dum paulatim indulgetur. *Infantiam statim deliciis solvimus. Mollis illa educatio* (exclamat Quintilian. *Institut. orator.* lib. 1. cap. 2.) *quam indulgentiam vocamus nervos & mentis & corporis frangit.* Nondùm prima verba exprimit & iam coccum intelligit, iam conchylium poscit. Amè palatum eorum, quàm os institvimus: in læticiis crescant, si terram attingerint, è manibus utrinque sustentantium pendent: gaudemus, siquid lætentius dixerint. Verba ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis, risu & osculo excipimus: nec mirum, nos docuimus, ex nobis audire & osculo excipimus consuetudo, deinde natura. *Diseunt hæc miseri, antequàm sciant vitia esse; inde solviti ac fluentes non accipiunt è scholis mala ista, sed in scholis affirmant.* Ne in huiusmodi abrupta puer evaderet, illum Summo Sacerdoti mater obtulit; ut cuius in obsequium, ut esset Domini separaverat à mammis, instructus gereret mores. Retorquetur Seneca ad Heloiam, cap. 16. *Abstulit illi votum matris matrem. Tua Heli potest efficere pietas; ut perdidisse se matrem doleat tantum, non & sentiat.* Nunc mores eius compone, nunc formam. Aliter præcepta descendunt, quæ teneris imprimuntur atavibus. Tuis affuescat sermonibus: ad tuam fingatur arbitrium. Multum illi dabis, etiam si nihil equidem Samuel minister objicitur Domini non solum Ante faciem Domini, & In conspectu Domini; sed Ante faciem Heli, & Coram Heli; quæ phrasæ cum affinis in sacra pagina à nobis exponende pro instituto.

14 In Scriptura facies plerunque sumitur pro cuius est facies: penè innumera sunt testimonia. Ante faciem venti. *Psal.* 17. 43. Ante faciem frigoris. *Ier.* 17. 17. A facie timoris. *Isai.* 2. 10. Formidinis. *v.* 19. & 21. Vinculi colligati; 25. 7. A facie gladii. *Thren.* 5. 9. Tempestatum famis: *v.* 10. Alia diximus, *Tom.* 1. *Tautolog.* 4. n. 18. *Tom.* 3. T. 8. num.

Educatio Principii maxime per curanda est Erasim.

Nunquam puer bonus, cui nihil negatur.

Quintilian.

Neglectus educationi serò ploratur.

Seneca.

Samuel oblitus à Sacerdote institutus.

Facies pro cuius est facies.

n. 54. & T. 13. n. 10. *Propert. lib. 4. Eleg.* 4. v. 21. & 25. *Obscruit Regis facie. Ne faciem lederet bassa Tati.* *Tacit. Annal.* 13. cap. 38. *Dum positis lorici & galeis, in faciem pacis veniretur.* *Histor.* 2. cap. 42. *Pugna facies:* cap. 54. *Consilij facie.* Idem *Seneca Epist.* 89. *Mundi facies in conspectum.* *Plinio lib. 2. cap. 97. Naturæ facies.* Alia, si lubet, invenies in propositionum apud *Frider. Taubmin* in illud *Plauti in Anpositi.* *Act.* 2. *Scen.* 2. v. 1. *Res voluptatum.* Aliquando additur subiecto expresse facies, ob reverentiam; quippe demonstrat excellentiam, maiestatem & celsitudinem. *Psal.* 30. 21. *Abfcondes eos in abfcondito faciei tuæ:* idest, excellentia tua; & *Psal.* 118. 58. *Deprecatus sum faciem tuam* (maiestatem tuam) *in toto corde meo.* Idem, *Exod.* 33. 13. *Offende mihi faciem tuam.* *Eccle.* 4. 32. *Noli resistere contra faciem potentis.* *Matth.* 11. 10. *Angelum ante faciem tuam.* 3. *Reg.* 13. 6. *Deprecare faciem Domini Dei tui.* Sic plura. Unde sensus Tautologiæ in utraque acceptione est: Samuel ministrabat Deo & Heli: vel ministrabat præsentis Heli ante faciem, scilicet, maiestatem, Domini; utpotè in Sanctuario.

15 Sicut multoties vultus sumitur pro facie, de quo egimus, *Tom.* 3. T. 13. n. 11. Ita in præsentis facies usurpanda pro vultu, quo præ se fertur aut torvitas; aut hilaritas, aut severitas. *Græci* (inquit *Cicero*, 1. de *Legib.*) *quorum lingua uberrima est, nomen Vultus non habent.* Quæ de causa *Aul. Gell.* lib. 13. *Noct. Attic.* cap. 28. ait: *Quidam faciem esse hominis putant os tantum, & oculos & genas, quod Græci Prosopon dicunt: quando facies sit forma omnis, & modus & factura quedam corporis totius, à faciendo dicta, ut ab aspectu species, à fingendo figura.* In quo etiam ipse fallitur, equidem Græci dum faciem signant, idest, oris formam: *Prosopon* sane dicunt, quasi personæ sigillum: *Hisp.* *Rostro.* At verò dum facies ab illis usurpatur pro rerum specie, seu aspectu, seu apparentia; *Hisp.* *Caræ,* aut obiecti forma; figurave; non *Prosopon* dicunt, se *Ados, vel Opsi:* ut videre est apud *Pindar.* in *Nemæis,* Od. 5. ubi: *Veritatis Opsi,* pro species. Idem apud *Lucret.* lib. 1. v. 154. *Natura species:* & lib. 2. v. 1025. *Nova se species ostendere rerum.* Quo in loco *Lambinus:* idest, *Natura edos.* Idem observat *La-Zerda* in illud *Virgil.* 2. *Æneid.* v. 412. *Armorum facie.* Differentia & magna est inter vultum & faciem: in facie enim vultus est, qui quidem expressio affectus animi, ac frontis conditio, cordis imago, meditationum arcanorum speculum, pro variatæ cogitationum, reluctanceium, seu potius reverentium in faciem; Vernaculè dicimus; *Gesto,* Facie igitur permanente, nihil vultu mutabilibus: equidem cum nunquam quiescat hominis animus, iuxta affectiones in vultu facies ostendit animi motus; quoniam vox mentis tacita legitur potius, quàm auditur in fronte. *Seneca in Hercul.* *Octeo,* v. 705. & in *Agamemn.* v. 128.

Vultu loquitur, quodcumque negas.

Licet ipsa fletus, totus in vultu est dolor.

Heu! Quàm difficile est cordis motum non procedere vultu! Ideoque distinguitur à facie, tanquàm accidens à subiecto. Vultum sibi fingere, multi possunt; ceterum formam nemo. Utrumque complexus est *Plutarch.* in *Alexand.* ubi: *Facie & vultu pictores similitudines exprimit.* *Salust.* 3. *Histor.* ait: *Prorsus in facie, vultuque verendum iterat.* *Senec.* in *Oedip.* v. 841.

Arredet animo forma: nec notus satis, Nec rursus iste vultus ignotus mihi.

Quo claret vultus pro motu animi, forma & facies pro oris specie. Unde vultus accipitur pro affectu voluntatis. Sic igitur ministratio Samuelis in conspectu Domini dicitur, & ante eius faciem; ut quàm grata Deo innotescat: accipiebat enim vultu placido pueri obsequium; ita ut in ministratorem utpotè gratam voluptuose Deus intenderet, & vultu explicaret amico. Etiam huiusmodi stylus apud *Ethnicos.* *Tuarum facierum voluptatem:* ait *Sophoc.* in *Electr.* v. 1289. & 1299. *Dilectissimam habens faciem.*

Ut procul aspexit fulgentia virginis ora, Cognovitque Deam, vultus veneratur amicos.

Succinit *Claudian.* in *Panegy.* *Manlij,* v. 131. & *Sil. Italic.* 2. de *Bell. Punic.* v. 413.

Fronte Regina serena Infelix, ac iam vultu spectabat amico.

16 Quæ placent, cum videre studeamus; per faciei ostensionem, vultus complacentiam; ac per aversionem, displicentiam demonstramus: licet eò faciem ostendere, vel

Proper. Tacit.

Facies pro maiestate.

Exposit. prima.

Cicero, Pro vultu. Aul. Gell.

Pindar. Lucret.

Quid sit in facie vultus.

Seneca.

Plutarch.

Seneca.

Discrimina.

Expositio 2a.

Sophoc.

Claudian.

Sil. Ital.

vel absconderet, idem est, ac gratum, vel ingratum esse obiectum. Sic igitur cdm oculi sint in facie, amoris & fastidij cordis indices, quod aliquando per faciem, exprimitur per visionem. Genes. 4. 4. 5. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera eius non respexit.* Hoc est, illius Domino gratissimum sacrificium, huius autem prorsus ingratum. Clarent sicine obvia plura sacra pagina testimonio & pro amore & pro odio eadem metaphora. Psalm. 10. 7. *Equitatem vidit vultus eius: miramur, vultu agnoscitur, quod placeat æquitas.* Psalm. 33. 16. eodem sensu, *oculi Domini super iustos.* Contra Psalm. 9. in divil. 11. *Avertit faciem suam, ne videat.* Habac. 1. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum.* Genes. 43. 5. *Non videbitis faciem meam.* 2. Reg. 14. 25. *Faciem meam non videat.* Psalm. 12. 2. & 26. 9. *Usquequod avertis faciem?* Etiam apud Profanos feta avertio vultus Deorum, propter diiplicentiam scelerum. Ovid. lib. 4. *Metam.* fab. 19. fuccinit in adulterio Medusa & Neptuni, de Minerva:

*Aversa est, & castos agide vultus
Nata Iovis texis.*

Etiam Manilius lib. 3. *Astronom.* cap. 1. v. 17. de motu Signiferi & Solis fugientis con- vivium Atrei, accinit:

*Natorumque epulas, convertsaque sidera retrò,
Ereptumque diem.*

Quintus Calab. feu Smyrneus lib. 13. *Paralip.* v. 424. de Aiace Olei impudentia in Pal- ladis templo, ait:

*Mente captus Cassandra vitium obtulerat:
At facinus eius scelestum Dea non aspexit,
Sed irâ simul & pudore suffundebatur,
Et truculentos avertit oculos ad templi laquearia,
Et circumquaque strepitum edebat ævinum simulacrum.*

Alludit Ovidius in *Ibid.* v. 381. vel refert scelera facta à Lemnijs Sparta. in sano Mi- nerva Bisfontie, que ibi impense colebatur, ut ait Suidas, verb. *Xenelasia.*

*Ut qui Bisfontia templo ceciderat Minerva,
Propter quod facies nunc quoque torta Dea est.*

Ob crudelitatem dirisissimam, ac inexcogitabilem cœne Atrei parate fratri Thyesti ex filiorum frutis, Solem reversum in ortum, ac in oppositum hemisphærium sepultum, comminiscuntur Poëta. Senec. in *Thyest.* v. 792. canit:

*Cur Phœbe tuos rapis aspectus?
Nondum seræ nunciis hora
Nocturna vocat lumina vesper:
Nondum Hesperie stexura rotæ
Inbet emeritis solvere currus:
Nondum in noctem vergente die,
Tertia misit buccina signum:
Stupet ad subite tempora cœna,
Quid te atherio pepulit cursu?*

Haud aliter aspectus ab ipsis fictus in complacentiam, atque mulcimen animi vel in ipsis Dijs. Unde Stoicus Cordub. de *Provident.* cap. 2. *Non video (inquit) quid habeat in terris Iupiter pulchrius, si convertere animum velit, quam ut spectet Gatonem iam partibus non semel fractis flantem. Inde crediderim, fuisse parum certum, & efficax vulnus: non fuit Dijs immortalibus satis, spectare Gatonem semel. Intuitus ergo exprimit complacentiam, quasi gratum videnti spectaculum, quod coram habetur, dignumque sit conspectu, quippequam placeat.* Manilius, 1. *Astronom.* cap. 10. v. 158.

*Pompeiusque orbis domitor, per trisque triumphos
Ante Deum princeps.*

Altruitur utique acceptio conspectus Deitatis, in acceptionem ministracionis Samue- lis: etenim etiam Dominus videat cuncta; que placeant, facie Domini sunt digna: di- citurque iure puer ante faciem Domini ministrare; quia illius ministratio accepta in conspectu Domini. De Henoch dicitur Genes. 5. 22. *Ambulavit cum Deo.* Maluend. *Fungebatur publico sacro ministerio Dei. Ambulabat ad faciem in conspectu Dei.* Unde ut constaret, quid esset ministrare ad faciem Domini, & in eius conspectu; pro Am- bu-

bulaavit eam Deo, Siracides cap. 44. 16. legit: *Placuit Deo.* Paulus ad Hebr. 11. 5. *Testimonium habuit, placuisse Deo:* Sic igitur Samuel in conspectu Domini ministrabat, quippe Domino ministracione placebat.

17. Liqueat itaque Hebraismo signari gratiam, vultus manifestatione; sicut odium avertione vultus. Expressit Moyses, Exod. 33. 13. dicens Domino: *Offende mihi faciem tuam, ut inveniam gratiam ante oculos tuos:* Dominus ergo respondit, v. 14. *Facies mea præcedet te.* Hoc est, favor, protectio & auxilium. Proverb. 29. 26. *Mul- ti requirunt faciem Principis:* id est, gratiam. Contra verò fastidium, vel pertadium. Psalm. 30. 23. *Proieci sum a facie oculorum tuorum:* & Psalm. 50. 13. *Ne proicias me a facie tua:* itaque plura, queis præscribitur voluntatis odium & amor. Hæcine acceptione facili intelligentur plures modi Pleonasmici, erga ostensionem animi dili- gentis, vel averti. *Avertunt facies suas à Tabernaculo Domini & præbuerunt dor- sum.* Apud Ieremiam: *Vertunt ad me tergum & non faciem:* idem geminat, cap. 32. 33. alioque stylo, etiam eodem sensu, cap. 7. *facti sunt retrorsum, & non in ante.* Hinc Dominus, ut vicem illis pro meritis redderet, cervicisque indolis duritiam frange- ret, bile commota minatur: *Dorsum & non faciem ostendam eis.* Aliquando in Scri- ptura animus cordis firmiter exponitur, ut sæpe vidimus, affirmatione, simulque negatione contrarij positivi, expressi in prima periodo: similiter negatione, & unâ af- firmatione negationis: ut altius signetur vehementia affectus, & persistentia in medita- to proposito. Hellenismum etiam apud AA. invenimus, & ubivis. Homer. 12. *Iliad.* v. 119. *Sceptrum neque retrorsum, neque in anteriorem partem movebat; sed immobi- le tenebat:* & *Iliad.* 18. v. 170. *Consistebat, retrò autem non cedeat.* Euripid. in *Orest.* v. 397. *Clarum est, non obscurum:* in *Iphigen.* in *Tauris.* v. 468. *Solerte, ne sint am- plius vinciti.* Aul. Gell. ubi supr. lib. 2. cap. 1. *Immobilis, eisdem in vestigijs.* Halicarnaf. lib. 6. cap. 32. *Desiderium natalis soli, quod omnibus inest necessario, nec potest exi- mi.* Ioseph. lib. 18. *Antiq.* cap. 8. *Non sponte, sed cœctus tuis precibus, faciam quod facturus sum.* Haud Latini spreverunt styllum. Senec. de *Vita beat.* cap. 10. *Consumma- tum est summum bonum, nec quicquam amplius desiderat:* & de *Benef.* lib. 4. cap. 8. *Idem est utrumque, nec distat.* Alex. ab Alexand. lib. 3. cap. 18. *Æquato iure, & nul- lo discrimine.* Natal. Comes, lib. 7. *Mytholog.* cap. 16. *Signum Victoria involuere, si- me alis.* Nec renerunt Poëta: Terent. in *Pborm.* Act. 1. scen. 2. v. 95. *Tenuiter, nec multum habet.* Plaut. in *Epidic.* Act. 5. scen. 2. v. 22. *Mæo, non tuo:* in *Persa.* Act. 3. scen. 1. v. 47. *Sapienter potius, quam fultè.* Lucret. lib. 4. v. 1189. *Nec semper fitto suspirat amore, nam facit ex animo sepe.* Claudian. in *IV. Consul. Honor.* vers. 272. & 528.

Cunctis tua gentibus esse

*Facta palam, nec posse dari regalibus usquam
Secretum vitijis-Quam felix arcus, certique petitor
Vulneris, & iussu mentiri nescius istum;*
Denique Ovid. 3. *Fastor.* v. 611. & Virgil. 2. *Georgic.* v. 10.
*Nec timui de morte tamen: metus absiuit ista.
Namque alia nullis hominum cogentibus, ipsa
Sponte sua veniunt.*

Alia in idem propositum congesti tam hic *Tautolog.* 2. n. 21. quam *Tom.* 4. T. 5. n. 26-6. n. 5-8. m. 24. & 12. n. 11.

18. Cuncta hercè necessaria in præsentium delicationem Tautologiarum. Unde facilis explanatio, modò negatio usurpetur pro *Non solum*, relativè ad alia facta vel facienda. Favir largiter, abundèque Dominus filios Israël: redamatio iuri sequitur gratiam, ac benefactorem, haud dorsum vertendo, sed gratam hilarem faciem; ut demonstratio vultus altruat obnoxium favoribus nobile pectus. At refractarij abeuntes post idola, nec custodiebant legem, nec erga cor beneficum ostendebant grati faciem; quasi rubore suffusi ex aspectu, amoris ac benevolentia indiculo. Querebatur Domi- nus per Prophetas, qui Israelitis aperiebant iniquitatem; ut eos provocarent in peni- tentiam, & consequerentur gratiam; sed peius operati sunt, quam patres eorum: Ierem. 7. 26. *Induraverunt facies suas supra petram (Hispanicè: Caras de corcho) cre- xerunt durissimam cervicem.* Unde *facti sunt retrorsum, & non in ante.* Non solum in debitum cultum progreffi non sunt, sed retrò abierunt, patrantes maiores iniqui- tates. Maluend. *Factaverunt ad me cervicem, & non faciem, In templum facies debe-*

Tom. V.

L1

ban

*Conspetu
Dei dicuntur
digna,
que grata.*

*Facies pro
favore.*

*2. Paral. 29.
6.
Ier. 2. 27.
7. 24.
Cap. 18. 17.*

*Affirmatio,
& negatio
contrarij
quid signat?*

Debetis.

*Victoria
imago sine
alio.
Natal.
Com.*

Claudian,

Ovid.

Virgil.

*Negatio ali-
quando pro
Non solum:
affirmatio
contrarij pro
Sed etiam.*

Ier. 7. 24.

Maluend.

*Videtur
non videtur,
pro grato
ingrato ob-
jectu.*

Q. Calab.

*Vel apud
Ethnicos se-
leribus aver-
se facies si-
mulacbro-
rum.*

Senec.

Idem.

*Tertia ex-
positio.*

Manil.

Maluend.